

СОЦІОЛОГІЧНІ ВИДАННЯ: РОЗДУМИ, РЕЦЕНЗІЇ

ВІЛЬ БАКІРОВ,

доктор соціологічних наук, професор, академік НАН України, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (61022, Харків, майдан Свободи, 4)

Vil BAKIROV,

Doctor of Sciences in Sociology, Full Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine, Corresponding Member of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Rector of V. N. Karazin Kharkiv National University (4, Svobody Sq., Kharkiv, 61022)

bakirov.vil@gmail.com

Про соціологію як соціальну фізику та ідеологію служіння народіві

Ворона, В.М. Соціологічні нариси політеконома. Київ: Інститут соціології НАН України, 2020. 400 с.

У книзі викладено унікальний досвід соціологічного осмислення українських пострадянських реалій. В його основу покладено багаторічний проєкт Інституту соціології НАН України, в ініціюванні й реалізації якого авторіві належить активна роль. Проєкт дав змогу об'єднати дослідників з різними освітніми і науковими бекграундами, з різноманітним практичним досвідом, що дало змогу “розробити систему емпіричних показників стану і динаміки суспільства і взятися до проведення моніторингу українського суспільства практично з першого року проголошення незалежності України. Як досвід практичної реалізації досягнень наук про суспільство сьогодні дані майже 30-річних моніторингових досліджень слугують доволі надійною емпіричною базою аналізу і для науково обґрунтованих висновків про тенденції у розвитку українського суспільства, і для розуміння того, куди прямує Україна”.

Такий соціологічний моніторинг масової свідомості дає змогу вимірювати настрої людей, їхнє самовідчуття в період складних макро- і мікро-

Цитування: Бакіров, В. (2020). Про соціологію як соціальну фізику та ідеологію служіння народіві. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 4, 190–192.

соціальних трансформацій. І що конче важливо — результати моніторингу стимулюють відповідні теоретичні роздуми, змушують заглиблюватися у складний простір соціологічних парадигм і концептів, категоріальних побудов, відповідних нарративних конструкцій. Крах і розпад “радянського (казарменого, тоталітарного тощо) соціалізму” супроводжувалися сумбурними волюнтаристськими спробами негайного перетворення його на суспільство “загального добробуту”. Натхненні спрощеними, незрідка вульгарними уявленнями про капіталізм, ці спроби призвели до виникнення воістину гібридної соціальної реальності, в якій дивовижним чином перемішалися соціалістичні, ліберальні, консервативні, націоналістичні та інші практики та ідеологеми. Осмислення цієї реальності, розуміння її природи, ризиків і перспектив виявилось величезним викликом для всього корпусу соціальних наук, у тому числі для соціології. Перевага останньої полягає в тому, що вона мала і має можливість спиратися на масиви фактологічних матеріалів, на результати емпіричних досліджень, на кількісні оцінки різноманітних якісних станів громадських думок і суспільних настроїв.

Спираючись на дані моніторингу, автор упродовж багатьох років послідовно пропонує свою інтерпретацію пострадянської гібридної соціальної реальності, вбачаючи одну з причин її економічних і політичних провалів в ігноруванні фундаментальних положень класичного суспільствознавства, передусім у небажанні бачити базові причини соціальних проблем, суперечностей, конфліктів в економічній сфері, в глибинах матеріального виробництва, суттєво деформованого пострадянськими флуктуаціями. Пафос текстів, об’єднаних під обкладинкою рецензованої книги, полягає в наполегливому обстоюванні необхідності наукового підходу до організації суспільного життя на противагу суб’єктивістським ідеологічним інтерпретаціям. Не довірливі ідеологічні доктрини і гасла, хоч би в які вишукані й екзотичні словесні шати вони є вбраними, а науковий аналіз, що спирається на перевірені наукові методології, на масиви емпіричних даних, має бути покладений в основу державних програм, допомагати пошуку відповідей на найскладніші проблеми сучасного суспільного розвитку. Не можна не погодитись із твердженням, що “тільки послідовна і наполеглива реалізація інтегрального наукового знання про життя суспільства, помноженого на досвід господарського і політичного управління, дасть згодом змогу досягти бажаного результату перетворень: економіка стане ефективною; праця — високопродуктивною; життя — безпечнішим, справедливим і комфортнішим; відносини в суспільстві — толерантнішими і довірливішими; люди — громадянами рідної країни і на своїй землі; а представники влади житимуть в Україні однією долею зі своїм народом, із відчуттям особистої відповідальності за все, що відбувається в суспільстві”.

Книга, безумовно, послугує глибшому усвідомленню ролі наукового соціального знання в сучасному суспільстві. Автор прагне повернути читачів до розуміння неминущої ролі базових категорій природничо-історичної парадигми соціальних змін, критикує як вульгарний марксизм, так і вульгарний антимарксизм. Читач, котрий тяжіє до теоретичного знання, знайде на сторінках книги чимало тверджень і суджень, що спонукатимуть

до дискусії, до розвитку сучасних теоретичних уявлень про соціальні структури, інститути та процеси. Читач, зорієнтований на практичну роботу, отримує належним чином зорганізований багатий масив емпіричних даних, що висвітлюють пострадянську соціокультурну динаміку.

Праця академіка В.М. Ворони, поза жодним сумнівом, робить дуже значний внесок у сучасну соціальну науку, дає змогу уважному і вдумливному читачеві побачити сучасне українське суспільство очима проникливого й чесного експерта і мислителя.

Отримано 16.11.2020